

Lausunto

7.2.2014

Opetus- ja kulttuuriministeriö

12. 02. 2014

no. / /

Opetus- ja kulttuuriministeriö
PL 29
00023 VALTIONEUVOSTO

Viite OKM064:00/2012

Vantaan kaupungin lausunto lukiokoulutuksen yleisiä valtakunnallisia tavoitteita ja tuntijakoa valmistelevan työryhmän ehdotuksista

Ohessa Vantaan kaupungin sivistystoimen lausunto opetus- ja kulttuuriministeriölle.

Lausunto on lähetetty lisäksi sähköpostitse 7.2.2014 osoitteeseen lukiontuntijako@minedu.fi.

Vantaalla 7.2.2014

Paula Ylöstalo-Kuronen
Apulaiskaupunginjohtaja vs

12. 02. 2014

Opetus- ja kulttuuriministeriö

PL 29

00023 VALTIONEUVOSTO

lukiontuntijako@minedu.fi

no. / /

Viite OKM064:00/2012

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 21.12.2012 työryhmän valmistelemaan ehdotukset lukiokoulutuksen yleisten valtakunnallisten tavoitteiden sekä lukiokoulutuksen tuntijaon uudistamiseksi. Työryhmän ehdotusten valmistuttua opetus- ja kulttuuriministeriö pyytää Vantaan kaupungilta lausuntoa työryhmän ehdotuksista. Lausunnot pyydetään toimittamaan ministeriöön 7.2.2014 mennessä.

Vantaan kaupungin lausunto

Vantaan kaupungin lausunnossa otetaan kantaa niihin työryhmän esityksen kohtiin, jotka ovat erityisen hyviä tai jotka vaativat vielä selkeästi kehittämistä. Lisäksi esitetään joitain uusia kehittämisajatuksia. Lukiokoulutuksen tuntijaon ja opetussuunnitelman uudistamisessa tulee olla nyt rohkeutta ja uskallusta uudistaa lukiokoulutus tulevaisuuden haasteisiin vastaavaksi koulutukseksi.

Yleiset valtakunnalliset tavoitteet

Tiedot ja taidot

Työryhmän esityksessä lukiokoulutuksen uudistamisen tavoitteisiin on nostettu lukiokoulutuksen kehittämisen näkökulmasta tärkeitä ja tarpeellisia asioita. Yhdessä lukiokoulutuksen uudistuksen tavoitteeksi on esityksessä määritelty yleissivistyksen vahvistaminen. Yleissivistystä ei kuitenkaan ole esityksessä määritelty selkeästi ja se on osittain ristiriidassa muiden tavoitteiden kanssa. Yleissivistys eri elämänaloja syvästi ymmärtävänä kokonaisuutena ja opintoputkiajattelu ovat vaikeasti yhteen sovitettavissa. Onko tarkoituksena, että jokainen opiskelija määrittelee itse yleissivistyksen tekemiensä valintojen mukaan? Voidaanko enää puhua yleissivistävästä koulutuksesta, jos esimerkiksi oleellisia aineita jotka auttavat ymmärtämään myös oman aikamme ilmiöitä, olisi mahdollista kokonaan jättää pois opinto-ohjelmasta ja lukion voisi käydä ilman historian ja yhteiskuntaopin opiskelua?

Toimintakulttuuri: työelämän tuntemusta vahvasti lisää ja opetuksesta oppimiseen

Työryhmän esitys opiskeluympäristöjen ja toimintakulttuurin tavoitteista ovat kannatettavia. Erityisesti työelämän tuntemuksen lisäämiseen tarvitaan paljon kehittämistyötä ja uusia innovaatioita. Lukioissa on vuosien aikana pyritty ja edelleen pyritään lisäämään lukioiden työelämäyhteistyötä, mutta yhteistyö ei kuitenkaan ole lähtenyt liikkeelle toivotulla tavalla.

Uuden tuntijaon ja opetussuunnitelman tulisi voida taipua mahdollisuuksiin lisätä oppilaitosten ja yritysten välistä yhteistyötä, siten että nuorille voitaisiin välittää mahdollisimman ajankohtaista tietoa työelämän osaamistarpeista. Toimiva työelämäyhteistyö tarjoaa nuorille myös mahdollisuuden syventää omaa työelämäntietouttaan sekä oppia yhdistämään koulussa oppimaansa työelämässä tarvittaviin taitoihin. Omakohtaiset työelämän kokemukset tukevat myös nuorten jatko-opintoihin hakeutumista.

Lisäksi tärkeä asia on muuttaa näkökulmaa opettamisesta oppimiseen ja oppimaan oppimisen taitoihin. Kun oppimaan oppimisen taidot kehittyvät, opiskelijan motivaatio ja innostus opiskeluun lisääntyy ja opinnoissa menestyminen paranee. Oppimisen edistämisessä on huomioitava niin yksilöllisen kuin yhteisöllisenkin oppimisen muodot sekä nykyaikaisen teknologian hyödyntäminen. Näihin asioihin on kiinnitetty huomiota jo valmisteilla olevassa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa, mikä on hyvä asia.

Lukio-opetuksen tuntijako

Valinnaisuuden lisääminen tärkeää – niin myös ohjauksen

Työryhmän esityksen tavoitteena on uudistaa lukiokoulutusta ja mahdollistaa entistä joustavampien opintopolkujen rakentaminen. Esityksen mukaan opiskelijoilla olisi jatkossa entistä monipuolisemmat mahdollisuudet tehdä omia opintojaan koskevia suunnitelmia ja valintoja. Opiskelijoiden näkökulmasta tämä on positiivinen asia, joka lisää opiskelumotivaatiota ja mahdollistaa itseä kiinnostavien oppiaineiden opiskelun. On siis tärkeää, että opiskelijalle pakollisten kurssien määrää vähennetään selkeästi.

Suurella valinnaisuudella saatetaan kuitenkin syventää opiskelijoiden välisiä eroja opintomenestyksessä, sillä kaikilla lukion aloittavilla nuorilla ei ole riittäviä valmiuksia opintojen suunnitteluun ja valintojen tekemiseen. Työryhmän esittämien vaihtoehtojen A ja B ongelmana on, että peruskoulun aikaiset kokemukset saattavat ohjata nuoria valitsemaan tai jättämään valitsematta tiettyjä oppiaineita ja lukiossa uutena alkavien oppiaineiden valitseminen perustuisi ainoastaan johdantokurssilta saatavaan informaatioon sekä omiin mielikuviin. Valinnaisuuden lisääminen edellyttää riittävää ohjausta ja tukea, jota opiskelijan tulee saada opinto-ohjaajan lisäksi oikea-aikaisesti ja tarkoituksenmukaisesti koko koulun henkilöstöltä, periaatteella ”yhteisöllisellä ohjauksella yksilölliselle opintopolulle” (viitaten Pääkaupunkiseudun lukion opinto-ohjauksen kehittämishankkeeseen 2010–2012).

Esitys opinto-ohjauksen lisäämisestä on siis hyvä. Luokkamuotoisen ohjauksen lisäksi opiskelijoille tulisi tarjota enemmän henkilökohtaista ohjausta ja pienryhmäohjausta opiskelijoiden yksilölliset tarpeet huomioiden. Opintojen ohjauksen tärkeys tulee huomioida jo perusopetuksen aikana, jotta nuoret oppivat pohtimaan omia taipumuksiaan, kiinnostuksen kohteitaan ja mahdollisuuksiaan sekä tekemään valintansa perustellusti.

Yhteiset opintokokonaisuudet helpottavat opiskelijan ainevalintoja

Reaaliaineiden jakaminen kahdeksi kokonaisuudeksi on hyvä ja kannatettava ehdotus. Yhteiset opintokokonaisuudet niin reaaliaineissa kuin matematiikassakin on hyvä oivallus, ja hyvin toteutettuna niiden avulla voidaan tukea ja helpottaa opiskelijoiden valintojen tekemistä. Kun kurssien sisällöt määritellään valtakunnallisesti, varmistetaan se, että paikallisissa opetussuunnitelmissa huomioidaan opintokokonaisuuden eri oppiaineet tasapuolisesti.

Reaaliaineiden syventävistä kursseista oppiaineiden yhtenäisiä kokonaisuuksia

Oppiaineiden syventävistä kursseista tulisi voida muodostaa yhtä kurssia laajempia, oppiainerajoja rikkovia, aidosti syventäviä ja toiminnallisia kokonaisuuksia. Esimerkiksi kemian ja fysiikan tai historian ja yhteiskuntaopin kursseista voisi muodostaa yhtenäisiä kokonaisuuksia.

Teemaopinnot pirstaleisuutta vähentämään

Teemaopinnot on hyvä ja kannatettava lisä tuntijakoon. Kannatettavaa on myös se, että opetussuunnitelman perusteissa on tarkoitus jättää riittävästi väljyyttä toteuttaa teemaopinnot paikallisesti ja oppilaitoskohtaisesti. Lisäksi tervetullut ajatus on se, jos teemaopinnoissa voidaan soveltaa projekti- ja ryhmämuotoisia työskentelytapoja. Nykylukiassa projektimuotoinen toimintatapa on melko vaikeasti sovitettavissa tuntijaon ja opetussuunnitelman raameihin.

Teemaopintojen opetussuunnitelman perusteita laadittaessa olisi hyvä tarkastella hyväksi koettua IB-linjan CAS-ohjelmaa tai mahdollistaa sen mallin hyödyntäminen paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Oppiaineiden tasa-arvoisuus

Mikäli lukiokoulutuksen tuntijaossa päädytään työryhmän esittämään A- tai B-vaihtoehtoon, luonnontieteelliset sekä humanistis-yhteiskunnalliset ja katsomukselliset oppiaineet tulisi asettaa tasa-arvoiseen asemaan keskenään. Ei ole tarkoituksenmukaista, että jotkin aineet ovat siirtyneet pakollisina oppiaineina tuntijakoesitykseen vain sen vuoksi, että niiden pakollisuudesta säädetään laissa. Näistä syistä työryhmän esitys uskonnon ja terveystiedon säilyttämisestä pakollisina oppiaineina ei tunnu perustellulta.

Historian ja yhteiskuntaopin merkitys

Historian ja yhteiskuntaopin merkitys aikakausien ymmärtämisessä, kansalaisuuteen kasvussa sekä kriittisessä ajattelussa on suuri. Historia ei pelkästään luo kuvaa menneestä, vaan antaa perspektiiviä ymmärtää nykyä ja nähdä tulevaisuuteen. Voimassa olevia lukion

opetussuunnitelmien perusteita lainaten historian opiskelu luo opiskelijoille edellytyksiä ymmärtää eri aikakausien luonnetta, oman aikansa ongelmia ja muutosprosesseja sekä auttaa hahmottamaan kansainvälistä maailmaa. Historia on yksilöllistä, kansallista ja eurooppalaista identiteettiä luova oppiaine. Yhteiskuntaoppi puolestaan antaa tietoa kansalaisen oikeuksista ja velvollisuuksista, mutta myös vaikutusmahdollisuuksista yhteiskunnalliseen toimintaan. Se myös syventää opiskelijoiden käsitystä ympäröivästä yhteiskunnasta.

Vantaan kaupunki pitää tärkeänä, että lukio-opiskelijan opinto-ohjelmaan kuuluu pakollisina historian ja yhteiskuntaopin opintoja.

Osaamisen tunnustaminen kielten opiskelussa - kielikori

Työryhmän esityksessä ei ole konkreettisia uudistusehdotuksia kielten opetukseen liittyen. Vantaan kaupungin ehdottaa, että lukiokoulutuksen tuntijakoon lisätään taito- ja taideaineiden sekä reaaliaineiden tapaan muodostettu kokonaisuus, ns. kielikori. Kielten opinnoissa tulisi lisätä osaamisen tunnustamista ja tunnustamista, siten että opiskelijan ei välttämättä tarvitsisi suorittaa kaikkia kielten pakollisia kursseja, vaan hän voisi aloittaa opinnot aiemmin hankkimansa osaamisen mukaisesti esimerkiksi neljännessä kurssista. Kaiken kaikkiaan opiskelijan tulisi kuitenkin opiskella tietty määrä kursseja kielikorin sisällä, esimerkiksi yhteensä 13 kurssia. Tällä mallilla kielten opinnoissa vapautuisi aikaa esimerkiksi uuden kielen opiskeluun ja kannustettaisiin harvinaisten vieraiden kielten valintoihin.

Liikunta lisää opiskelijoiden hyvinvointia

Liikuntaan esitetty yhden pakollisen kurssin lisäys on hyvä. Opiskelijan tulisi jakaa liikunnan oppitunnit hajautetusti koko lukioajalle. Liikunnan sisältöjen uudistamiselle on myös tarvetta, siten että opiskelijoita tuettaisiin ja innostettaisiin liikkumiseen niin lukion liikuntatunneilla kuin omatoimiseen liikuntaan vapaa-ajalla.

Muita huomioita

Tuntijaosta opetussuunnitelmaan

Lukiokoulutuksen kehittämisen kannalta oleellista on jättää koulutuksen järjestäjille riittävästi aikaa paikallisen tason opetussuunnitelman laatimiseen, sillä hyvin laadittu opetussuunnitelma konkretisoi esitetyt muutokset.

Osaamisen tunnustaminen ja arviointi tärkeitä kehittämiskohteita

Työryhmän esittämät tavoitteet tulevaisuuden oppimistaitojen vahvistamisesta sekä kokonaisuuksien hallintaa vahvistavasta opetuksesta ja opiskelusta ovat keskeisessä asemassa lukiokoulutuksen uudistusta tavoiteltaessa. Uuden tuntijaon ja tavoitteiden myötä myös arviointiin tulee kiinnittää huomiota ja kehittää monipuolisia arviointikäytänteitä. Esityksessä

mainittu muualla hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen on arvioinnin lisäksi tärkeä kehittämiskohde lukiokoulutuksessa.

Lukiodiplomit myös tiedeaineisiin

Tällä hetkellä lukioissa on käytössä taito- ja taideaineissa Opetushallituksen kehittämät lukiodiplomit, jotta lukion opiskelija saisi mahdollisuuden antaa erityisen näytön osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan. Lukiodiplomit voivat kuulua lukion opetussuunnitelmassa soveltaviin kursseihin.

Olisi tärkeää laajentaa vapaaehtoisesti suoritettavat lukiodiplomit myös tiedeaineisiin ja laatia jokaisen aineen osalta valtakunnalliset suorittamisen ehdot ja arviointikriteerit.

Erityistä koulutustehtävää hoitavien lukiodiplomien arviointiin arviointikriteerit

On kannatettavaa, että erityisen koulutustehtävän saaneiden koulutuksen järjestäjien järjestämisluvien uusimisen tarve selvitetään ennen uusien opetussuunnitelmien käyttöönottoa.

Vantaan kaupunki esittää, että erityisen koulutustehtävän saaneiden lukiodiplomien järjestämisluvien säilymisestä tulisi tehdä yksiköittäin valtakunnallinen arviointi. Jo erityisen koulutustehtävän saaneiden, arvioinnin perusteella tehtävää aktiivisesti hoitavien lukiodiplomien asema ja toimintaedellytykset tulisi turvata niin tuntijaon kuin taloudellisten resurssienkin avulla.

Myös uusilla lukioilla tulisi olla mahdollisuus hakea erityistä koulutustehtävää. Prosessi hakemisesta päätökseen saakka tulisi olla avoin ja läpinäkyvä. Siihen päästäisiin, jos laadittaisiin arviointikriteerit, joiden perusteella järjestämisluvut myönnetään.

Aikuisille annettavan lukio-koulutuksen rooli

Aikuisten lukiokoulutuksen käsittely jää usein hyvin vähäiseksi eri yhteyksissä. Syynä on useimmiten se, että se jää nuorten koulutukseen liittyvien teemojen varjoon. Aikuisille tarkoitetun lukiokoulutuksen asemaa tulisi tarkastella perusteellisesti osana tulevaisuuden koulutuskenttää.

Tiivistelmä lausunnon keskeisestä sisällöstä

- Lukiokoulutuksen uudistamiseksi tarvitaan erityisesti toimintakulttuurista ja pedagogista muutosta
- Työelämän tuntemusta vahvasti lisää
- Opetussuunnitelmatyössä on sisältöjen sijaan keskityttävä oppimiseen, opetusmenetelmien ja oppimaan oppimisen taitojen kehittymiseen
- Valinnaisuuden lisääminen on kannatettavaa, ja se edellyttää riittävää opiskelijoiden ohjausta ja tukea kaikilta opettajilta
- Opinto-ohjauksen lisääminen on tarpeellista, pienryhmäohjausta ja henkilökohtaista ohjausta tulee erityisesti lisätä
- Reaaliaineiden jakaminen kahdeksi kokonaisuudeksi samoin kuin niihin ja matematiikkaan liittyvät yhteiset opintokokonaisuudet ovat kannatettavia ehdotuksia
- Myös reaaliaineiden syventävistä kursseista tulisi voida muodostaa eri oppiaineiden yhtenäisiä kokonaisuuksia
- Teemaopinnot on kannatettava malli opintojen eheyttämisessä
- Kansainväliseen ylioppilastutkintoon (International Baccalaureate) kehitettyjä ja hyväksi havaittuja toimintamalleja, kuten CAS-ohjelmaa, olisi hyvä tarkastella teemaopintojen opetussuunnitelman perusteita laadittaessa
- Terveystieto ja uskonto tulee asettaa samaan asemaan muiden luonnontieteellisten ja humanistis-yhteiskunnallisten ja katsomuksellisten oppiaineiden kanssa
- Opiskelijan opinto-ohjelmaan tulisi kuulua pakollisina historian ja yhteiskuntaopin opintoja
- Harvinaisten vieraiden kielten asemaa tulee vahvistaa luomalla kielten opintoihin ns. kielikori
- Liikunnan opetus tulee toteuttaa hajautetusti koko lukio-opintojen ajan
- Lukiokoulutuksen kehittämisen kannalta oleellista on varata riittävästi aikaa pedagogiseen keskusteluun ja opetussuunnitelman jatkuvaan kehittämiseen
- Oppimisen monipuolisen arvioinnin, arviointikäytänteiden sekä osaamisen tunnustamisen ja tunnistamisen kehittämiseen on panostettava
- Lukiodiplomit tulisi laajentaa myös tiedeaineisiin
- Erityisen koulutustehtävän saaneiden lukioiden järjestämislupien säilymisestä tulisi tehdä yksiköittäin valtakunnallinen arviointi; uusien lupien myöntämiseksi tulee laatia arviointikriteerit
- Aikuisille annettavan lukiokoulutuksen asema tulee selvittää

Vantaalla 7.2.2014

Paula Ylöstalo-Kuronen

apulaiskaupunginjohtaja, vs.

Vantaan kaupunki

Sivistystoimi

0400 444 834

paula.ylostalo-kuronen@vantaa.fi